

Verslag Broedseizoen 2013

Werkgroep Nestkasten

1 Samenvatting

Het was weer een bijzonder jaar voor de nestkastbroeders en de nestkastenwerkgroep in de regio Uden. Het totaal aantal gecontroleerde nestkasten daalde van 593 naar 552, voornamelijk omdat het gebied Maashorst Grensweg niet bezet was. De kasten zijn weggehaald omdat er groot onderhoud in dat stuk bos gepland was; daarbij kwam de ziekte en het uiteindelijk overlijden van Riet van Boekel, één van de controleurs. Het totale bezettingspercentage van alle nestkasten was met 71,2% zeer laag. Door het zeer koude voorjaar bleven veel kasten lang leeg en dit had met name een effect op de Koolmees, die in veel minder kasten gebroed heeft dan normaal. Gemiddeld over alle jaren gezien is ongeveer 50% van de nestkasten bezet met Koolmezen, dit jaar was dat maar 35%. De Boomklever, een andere "vroegbroeder" nam ook af in aantal maar bleef op een normaal bezettingspercentage van ~5% steken, de daling van deze soort is dus toe te schrijven aan het niet bezet zijn van het gebied aan de Grensweg. Interessant genoeg daalde het bezettingspercentage van de Pimpelmees niet, die bleef rond de normale waarde van 16-17%! Ondanks het feit dat in andere jaren ongeveer 30% van onze Bonte vliegenvangers in de nestkasten van de Grensweg broedt, waar dit jaar dus geen kasten hingen, nam het aantal legsels toch toe van 58 naar 61. In het naastgelegen gebied aan het Slingerp pad verdubbelde het aantal bonte vliegenvangers.

Er werden in totaal 3314 eieren aangetroffen (bijna 1300 minder dan vorig jaar!), daaruit kwamen 2693 jongen waarvan er uiteindelijk 2424 uitvlogen.

De lente van 2013 (maart, april, mei) was zeer koud, gemiddeld over het land droog en aan de sombere kant; het was de koudste lente in ruim 40 jaar. Een groot deel van maart werd met een ooststroming koude, droge lucht aangevoerd uit Rusland. Op sommige dagen was het extreem koud met temperaturen die vijf tot tien graden beneden het langjarige gemiddelde lagen. Dit koude weer zette zich in het eerste deel van april voort. De lente diende zich eindelijk pas aan rond het midden van de maand. Alleen tijdens de meivakantie aan het begin van de maand was het volop lente met veel zon en hoge temperaturen. De rest van de maand was het op de meeste dagen opnieuw zeer koel voor de tijd van het jaar. De zomer (juni, juli, augustus) daarentegen was warm, gemiddeld over het land droog en zonnig en met een hittegolf tijdens vakantieperiode.

Het zeer koude voorjaar had niet alleen zijn beslag op de bezettingsgraad van de kasten maar ook op de gemiddelde eilegdatum van de eerste legsels. Voor zowel de Koolmees als de Pimpelmees waren de gemiddelde datums van de eerste eileg in het voorjaar van 2013 dan ook respectievelijk 17 en 16 dagen later dan vorig jaar: op 28 april en 25 april. De allereerste eileg voor de Koolmees vond plaats op 20 april 25 dagen later dan het absolute vroegte record van vorig jaar: 26 maart 2012. Die van

de pimpelmees op 15 april 2013 was 17 dagen later dan vorig jaar (29 maart 2012). Ook de andere soorten die hier overwinteren (Boomklever en Zwarte mees) begonnen veel later; dit in tegenstelling tot de Afrikagangers die op normale datums begonnen. De gemiddelde legdatum voor de Boomklever op 19 april, 14 dagen later dan het vroegterecord van 5 april 2012. Het enige eerste legsel van de Zwarte mees begon zijn eileg op 27 april, zo laat is het nog nooit geweest. De Bonte vliegenvanger en de Gekraagde roodstaart lijken geen last gehad te hebben van het koude start van het voorjaar; zij begonnen op een voor hen normale datum: gemiddelde eerste eilegdatum, respectievelijk, op 5 mei en 4 mei.

Voor bijna alle soorten was het broedsucces (uitgevlogen jongen/gelegd ei) dit jaar relatief laag gemiddeld alleen de Bonte vliegenvanger sprong er positief uit; voor de Koolmees (69,7%), de Pimpelmees (76,6%) en de Gekraagde roodstaart (55,3%). De Boomklever had een gemiddeld jaar met een broedsucces van 72,6% en de Bonte vliegenvanger sprong er, dus, bovengemiddeld met 85,2%.

De legselgrootte van het eerste legsel van de Koolmees was met 8,2 eieren veel kleiner dan de laatste jaren en ook de vervolglegels waren, met een gemiddelde legselgrootte van 6,0 eieren, aan de kleine kant. Voor de Pimpelmees was het eerste legsel dit jaar, met 9,7 eieren, van gemiddelde grootte, de vervolglegels waren, met gemiddeld 8,2 eieren daarentegen, zeer groot! Voor de Gekraagde roodstaart (gemiddeld 5,9 eieren) waren de legselgroottes gemiddeld maar het betreft hier maar acht legsel dus erg goede uitspraken kunnen hierover niet gedaan worden! Twee soorten met meer legsel, de Bonte vliegenvanger en de Boomklever hadden, respectievelijk, met gemiddeld 6,2 en 7,7 eieren, een behoorlijk hoog gemiddelde legselgrootte.

Voor de Koolmees zijn er dit jaar maar liefst 66 vervolglegels (21,8%) vastgesteld, voor de Pimpelmees waren dit zes legsel (6,5%); in beide gevallen redelijk hoog over de laatste tien jaar.

1.1 Lente 2013 (maart, april, mei): Zeer koud, gemiddeld over het land droog en aan de sombere kant, koudste lente in ruim 40 jaar.

Alle drie de afzonderlijke maanden verliepen koud. Maart eindigde met een gemiddelde temperatuur van 2,5 °C tegen normaal 6,2 °C op een gedeelte zevende plaats in de rij van koudste maartmaanden sinds 1901. Een groot deel van die maand werd met een ooststroming koude, droge lucht aangevoerd uit Rusland. Op sommige dagen was het extreem koud met temperaturen die vijf tot tien graden beneden het langjarige gemiddelde lagen. Op 13 maart kwam het op veel plaatsen in ons land nog tot strenge vorst (minimumtemperatuur tussen -10,0 en -15,0 °C). De laatste decade van de maand (dag 21 tot en met 31) werd met een gemiddelde temperatuur van 0,3 °C zelfs de koudste sinds 1901. Het koude weer dat zo kenmerkend was geweest voor maart zette zich in het eerste deel van april voort. De lente diende zich eindelijk pas aan rond het midden van de maand. Op de 14e werd in De Bilt voor het eerst na de winter de grens van 20,0 °C bereikt ('warme dag'). Op 25 april werd in het zuidoosten van het land lokaal de eerste zomerse dag (maximumtemperatuur 25,0 °C of hoger) van het seizoen geregistreerd. Ook mei was een koele maand met een gemiddelde temperatuur van 11,5 °C tegen een langjarig gemiddelde van 13,1 °C. Alleen tijdens de meivakantie aan het begin van de maand was het volop lente met veel zon en hoge temperaturen. De rest van de maand was het op de meeste dagen opnieuw zeer koel voor de tijd van het jaar.

Met gemiddeld over het land 129 mm neerslag tegen 172 mm normaal, was de lente droog. Maart en april waren droge maanden met landelijk gemiddeld 33 mm en 24 mm neerslag tegen respectievelijk 68 en 44 mm normaal. Mei was vrij nat met 72 mm tegen 61 mm normaal. De regionale verschillen in hoeveelheid neerslag waren niet groot. De meeste neerslag viel in delen van Zuid- en Noord-Holland.

De lente was gemiddeld over het land aan de sombere kant met 498 zonuren tegen 517 uren normaal. Maart kende een normale hoeveelheid zon; 126 uren tegen 125 normaal. In april scheen de zon ca. 194 uren tegen een langjarig gemiddelde van 178 uren. Mei was een sombere maand met 178 zonuren tegen 213 normaal.

1.2 Zomer 2013 (juni, juli, augustus): Warm, gemiddeld over het land droog en zonnig; Hittegolf tijdens vakantieperiode in rustige zomer

Het warme karakter kwam met name voor rekening van juli. Deze maand eindigde op de zevende plaats in de rij van warmste julimaanden in ruim een eeuw, met een gemiddelde temperatuur van 19,2 °C tegen normaal 17,9 °C. Midden in de

vakantieperiode, van 21 tot en met 27 juli piekte het warme weer met een hittegolf. Het zeer warme weer handhaafde zich begin augustus. Met name daardoor kon augustus uitgroeien tot een vrij warme maand met een gemiddelde van 18,1 °C tegen normaal 17,5 °C. Op 2 augustus werd met 36,9 °C in Arcen de landelijk hoogste temperatuur van deze zomer gemeten. De start van de zomer was helemaal niet warm. Juni had een gemiddelde temperatuur van 15,3 °C tegen 15,6 °C normaal. Daarmee was juni tevens de zesde maand op rij met een gemiddelde temperatuur lager dan het langjarig gemiddelde en dat was sinds 1985 niet meer gebeurd.

De zomer was droog met gemiddeld over het land viel 137 mm tegen 225 mm normaal. In alle drie de afzonderlijke zomermaanden was de neerslagsom kleiner dan het langjarige gemiddelde. In juni viel 58 (68) mm, in juli 44 (78) mm en in augustus 35 (78) mm. Tussen haakjes staat het langjarige gemiddelde vermeld. In Brabant en Limburg viel op 23 juli zeer lokaal 40-50 mm. Op zaterdag 27 juli en in de daarop volgende nacht, trokken zware onweersbuien, met hagel en windstoten over het land. In het zuiden en midden van het land viel op meerdere plaatsen opnieuw meer dan 50 mm.

Door het rustige, vaak fraaie weer is het aantal ADS-dagen (mooi-weerdagen) deze zomer opgelopen tot 27. Het langjarig gemiddelde bedraagt 20. Het aantal mooi-weerdagen is sinds 2006 niet meer zo hoog geweest.

Gemiddeld over het land scheen de zon 673 uren tegen 608 uren normaal. In juni scheen de zon met 184 uren minder dan het langjarig gemiddelde van 201 uren. Juli en augustus verliepen zonniger dan normaal. In juli werden 255 zonuren geregistreerd tegen 212 normaal, in augustus 234 tegen 185 normaal.

2 Broedresultaten per gebied

2.1 Odiliapeel Oost (OO)

In het oostelijk gedeelte van de bossen van Odiliapeel hingen 65 kasten. Vijf waren niet bezet. Eenentwintig kasten werden bezet door de Koolmees (32,3%) en negentien door de Pimpelmees (29,2%), acht door een Bonte vliegenvanger (12,3%), acht door Grote bonte spechten (12,3%) en vier door de Boomklever (6,2%).

De broedresultaten in de bossen van Odiliapeel Oost zijn in de volgende tabellen samengevat:

Odiliapeel Oost	eieren	uitgekomen eieren		uitgevlogen jongen		Broedsucces
Soort	#	#	%	#	%	% (uitgevlogen jongen / gelegd ei)
Koolmees	192	177	85,3	171	100	89,1
Pimpelmees	213	199	85,3	190	100	89,2
Boomklever	34	29	85,3	29	100	85,3
Bonte vliegenvanger	51	48	94,1	48	100	94,1
Grote bonte specht	33	20	60,6	17	85	51,5
Totaal	523	473	90,4	455	96,2	87,0

Odiliapeel Oost Soort	Aantal legfels	Gemiddelde legfelgrootte	datum 1e eileg eerste legfel			datum 1e eileg vervolglegfel		
			Vroegste	Gemiddeld	Laatste	Vroegste	Gemiddeld	Laatste
Koolmees	23	8,6	21-apr	27-apr	14-mei	2-jun	3-jun	5-jun
Pimpelmees	21	10,0	15-apr	25-apr	9-mei			
Boomklever	4	8,5	18-apr	19-apr	23-apr			
Bonte vliegenvanger	8	6,4	30-apr	3-mei	7-jun			
Grote bonte specht	7	4,7	27-apr	5-mei	21-mei			

Koolmees: van de 23 legfels kunnen er vier aangemerkt worden als vervolglegfels (17,4%), deze hadden gemiddeld 6,8 eieren.

NB in deze en alle volgende tabellen is de gemiddelde legfelgrootte berekend over het eerste en eventuele vervolglegfels samen.

2.2 Odiliapeel West (OW)

In het westelijke gedeelte van de bossen van Odiliapeel hangen 52 nestkasten, waarvan er zes leeg bleven (7,8%). In 27 kasten (52,0%) broedde de Koolmees, in vijftien de Pimpelmees (28,8%) en in drie (5,8%) een Boomklever en in drie een Bonte vliegenvanger (5,8%).

De broedresultaten in de bossen van Odiliapeel West zijn in de volgende tabellen samengevat:

Odiliapeel west	eieren	uitgekomen eieren		uitgevlogen jongen		Broedsucces
Soort	#		%	#	%	% (uitgevlogen jongen / gelegd ei)
Koolmees	271	232	85,6	216	93,1	79,7
Pimpelmees	171	149	74,4	146	80,2	59,7
Boomklever	23	15	65,2	15	100,0	65,2
Bonte vliegenvanger	20	20	100,0	20	100,0	100,0
Totaal	485	416	85,8	397	95,4	81,9

Odiliapeel West Soort	Aantal legfels	Gemiddelde legfelgrootte	datum 1e eileg eerste legfel			datum 1e eileg vervolglefel		
			Vroegste	Gemiddeld	Laatste	Vroegste	Gemiddeld	Laatste
Koolmees	33	8,2	21- apr	28-apr	20-mei	1-jun	7-jun	11-jun
Pimpelmees	16	10,7	19- apr	24-apr	8-mei	3-jun		
Boomklever	3	7,7	21-apr	22-apr	24-apr			
Bonte vliegenvanger	3	6,7	27-apr	4-mei	14-mei			

Koolmees: van de 33 legfels waren er zes vervolglefels (18,2%) met gemiddeld 4,7 eieren.

Pimpelmees: van de 16 legfels was maar één legfel een vervolglefel (6,3%), deze had 9 eieren.

2.3 Maashorst Slingepad (MS)

Folkert en Theo hebben het tweede jaar hun gebied aan het Slingepad succesvol doorbracht. Omdat de kasten van de Grensweg wegens boswerkzaamheden weggenomen waren is er dit jaar helaas geen directe vergelijking mogelijk met dat gebied. Opvallend is dat het aantal Bonte vliegenvangers, die normaal uitbundig aan de grensweg broeden, dit jaar massaal aan het Slingepad zaten!

In het gebied van de Maashorst tussen het PNEM gebouw en het Slingepad hangen nu in het totaal 76 kasten, elf daarvan bleven er leeg (14,5%). In 27 kasten broedde de Koolmees (35,5%), in zeventien (22,4%) de Bonte vliegenvanger, in veertien de Pimpelmees (18,4%), in drie de Gekraagde roodstaart (3,9%) en in één kast de Zwarte mees (1,3%).

Maashorst Slingepad	eieren	uitgekomen eieren		uitgevlogen jongen		Broedsucces
Soort	#		%	#	%	% (uitgevlogen jongen / gelegd ei)
Koolmees	226	167	74	158	95	69,9
Pimpelmees	91	76	84	65	86	71,4
Bonte vliegenvanger	104	93	89	90	97	86,5
Gekraagde Roodstaart	16	0	0	0	nvt	0,0
Zwarte mees	7	7	100	7	100	100,0
Totaal	444	343	77	320	93	72,1

De broedresultaten van de verschillende soorten langs het Slingepad zijn in de volgende tabellen samengevat:

Maashorst Slingepad Soort	Aantal legsels	Gemiddelde legselgrootte	datum 1e eileg eerste legsel			datum 1e eileg vervollegsels		
			Vroegste	Gemiddeld	Laatste	Vroegste	Gemiddeld	Laatste
Koolmees	31	7,3	20-apr	28-apr	19-mei	30-mei	4-jun	15-jun
Pimpelmees	12	7,6	21-apr	28-apr	16-mei	26-mei	2-jun	7-jun
Bonte vliegenvanger	17	6,1	27-apr	4-mei	13-mei			
Gekraagde Roodstaart	3	5,3	28-apr	2-mei	7-mei			
Zwarte mees	1	7	27-apr					

Koolmees: van de 31 nesten zijn er zes vervollegsels (19,4%), met gemiddeld 5,3 eieren.

Pimpelmees: van de 12 legsels zijn er drie vervollegsels (25,0%) maar van 1 nest kon niet bepaald worden hoeveel eieren en jongen deze hadden, de andere twee nesten hadden resp. 10 en 3 eieren.

2.4 Maashorst Grensweg (MG)

In het gebied van de Maashorst bij de Grensweg hingen de laatste jaren ongeveer 72 nestkasten. Deze zijn de afgelopen winter meegenomen omdat er grootschalige boswerkzaamheden waren gepland. Tiny, Riet en Lieuwe hadden het plan ze tijdelijk ergens anders op te hangen maar dat is niet gebeurd doordat Riet ongeneeslijk ziek werd en uiteindelijk in de zomer, op 22 mei, is overleden.

2.5 Maashorst Hengstheuvel (HH)

In het gebied van de Hengstheuvel op de Maashorst hangen in het totaal 86 nestkasten, daarvan bleven er dit jaar 24 leeg (27,9%). In 31 kasten broedde de Koolmees (36,0%), in twaalf kasten de Bonte vliegenvanger (14,0%), in tien kasten de Pimpelmees (11,6%), in acht een Boomklever (9,3%) en in één een Gekraagde roodstaart (1,2%).

De broedresultaten op de Hengstheuvel zijn in de volgende tabellen samengevat: het blijkt het gebied met de meeste eieren!

Maashorst Hengstheuvcl	eieren	uitgekomen eieren		uitgevlogen jongen		Broedsucces
Soort	#		%	#	%	% (uitgevlogen jongen / gelegd ei)
Koolmees	243	172	70,8	123	71,5	50,6
Pimpelmees	102	80	78	65	81	63,7
Bonte Vliegenvanger	76	68	89,5	68	100,0	89,5
Boomklever	60	34	56,7	33	97,1	55,0
Gekraagde Roodstaart	6	6	100,0	6	100,0	100,0
Totaal	487	360	73,9	295	81,9	60,6

Maashorst Hengstheuvcl	Aantal legsels	Gemiddelde legselgrootte	datum 1e eileg eerste legsel			datum 1e eileg vervolglelsel		
Soort			Vroegste	Gemiddeld	Laatste	Vroegste	Gemiddeld	Laatste
Koolmees	33	7,4	21-apr	26-apr	13-mei	22-mei	31-mei	14-jun
Pimpelmees	11	9,3	19-apr	22-apr	27-apr	22-mei	23-mei	25-mei
Bonte vliegenvanger	12	6,3	28-apr	10-mei	30-mei			
Boomklever	8	7,5	11-apr	17-apr	20-apr			
Gekraagde roodstaart	1	6	11-jun					

Koolmees: van de 33 nesten konden er maar liefst dertien als vervolglelsel worden aangemerkt (39,4%) met gemiddeld 6,3 eieren.

Pimpelmees: van de elf nesten konden er twee als vervolglelsel worden aangemerkt (18,2%) met resp. 5 en 8 eieren.

2.6 Maashorst Schaijk (Sch)

In het Schaijkse deel van de Maashorst, net ten oosten van de Hofmans plassen hingen dit jaar in het totaal 50 kasten. Hiervan bleven er dit jaar twaalf leeg (24,0%). In 22 kasten broedde de Koolmees (44%), in vijf kasten de Pimpelmees (10%), in zes de Bonte vliegenvanger (12%), in twee een Boomklever (4%), in één de Zwarte mees (2%), in één de Gekraagde roodstaart (2%) en in één de Roodborst (2%).

De broedresultaten op de Maashorst in Schaijk zijn in de volgende tabellen samengevat: het blijkt het gebied met de meeste soorten!

Maashorst Schaijk	eieren	uitgekomen eieren		uitgevlogen jongen		Broedsucces
Soort	#		%	#	%	% (uitgevlogen jongen / gelegd ei)
Koolmees	162	101	62,3	93	92,1	57,4
Pimpelmees	49	41	83,7	24	58,5	49,0
Bonte vliegenvanger	30	18	60,0	18	100,0	60,0
Boomklever	12	12	100,0	12	100,0	100,0
Gekraagde roodstaart	5	0	0,0	0	nvt	0,0
Zwarte mees	7	7	100,0	7	100,0	100,0
Roodborst	7	6	85,7	6	100,0	85,7
Totaal	272	185	68,0	160	86,5	58,8

Maashorst Schaijk Soort	Aantal legsels	Gemiddelde legselgrootte	datum 1e eileg eerste legsel			datum 1e eileg vervolglegsel		
			Vroegste	Gemiddeld	Laatste	Vroegste	Gemiddeld	Laatste
Koolmees	21	7,7	22-apr	29-apr	16-mei	27-mei	4-jun	13-jun
Pimpelmees	6	8,2	20-apr	23-apr	29-apr	7-jun		
Bonte vliegenvanger	5	6,0	4-mei	15-mei	15-jun			
Boomklever	2	6	18-apr	25-apr	3-mei			
Gekraagde roodstaart	1	5	13-mei					
Zwarte mees	1	7	2-jun					
Roodborst	1	7	13-jun					

Koolmees: van de 21 nesten konden er twee als vervolglegsel worden aangemerkt (9,5%) deze hadden 6 en 7 eieren.

Pimpelmees: in twee kasten werd alleen maar een nest gevonden; van de 5 legsels was er één vervolglegsel (20%) met 6 eieren.

Bonte vliegenvanger: in één kast werd alleen maar een nest gevonden, er werden geen eieren in gelegd.

2.7 Doelenweg - Golfbaan (DoGo)

Op de Hengstheuvel tussen de Doelenweg en het golfterrein hingen dit jaar in het totaal 53 kasten. Vijftien bleven er leeg (28,3%). In achttien kasten broedde de Koolmees (33,3%), in acht de Bonte vliegenvanger (15,0%) in zeven een Boomklever (13,2%) en in vijf kasten de Pimpelmees (9,4%).

De broedresultaten van de verschillende soorten op de Maashorst Doelenweg-Golfbaan zijn in de volgende tabellen samengevat:

Doelenweg - Golfbaan	eieren	uitgekomen eieren		uitgevlogen jongen		Broedsucces
Soort	#		%	#	%	% (uitgevlogen jongen / gelegd ei)
Koolmees	124	99	79,8	99	100,0	79,8
Pimpelmees	47	47	100,0	47	100,0	100,0
Boomklever	38	37	97,4	29	78,4	76,3
Bonte vliegenvanger	50	45	90,0	45	100,0	90,0
Totaal	259	228	88,0	220	96,5	84,9

Doelenweg - Golfbaan Soort	Aantal legsels	Gemiddelde legselgrootte	datum 1e eileg eerste legsel			datum 1e eileg vervolglegsel		
			Vroegste	Gemiddeld	Laatste	Vroegste	Gemiddeld	Laatste
Koolmees	16	7,8	20-apr	27-apr	8-mei	2-jun	4-jun	6-jun
Pimpelmees	5	9,4	23-apr	22-apr	27-apr			
Boomklever	5	7,6	7-apr	18-apr	27-apr			
Bonte vliegenvanger	8	6,3	27-apr	4-mei	10-mei			

Koolmees: in twee kasten werd alleen maar een nest gevonden, geen eieren. Van de 16 legfels kunnen er drie aangemerkt worden als vervolglefsel (18,8%) met alle drie zes eieren.

Boomklever: in twee nestkasten werd alleen maar nestmateriaal gevonden, geen eieren.

2.8 Goorsche bossen (GB)

In de Goorsche bossen (tussen Mariaheide en Erp) hangen dit jaar in het totaal 32 kasten. Van deze kasten bleven er dit jaar elf leeg (25%) en was het van drie onduidelijk welke soort er gebroed had; in alle overige kasten werden eieren gelegd. In twaalf kasten broedde de Koolmees (37,5%), in vijf kasten de Pimpelmees (15,6%) in twee een Boomklever (6,3%) en in één de gekraagde roodstaart (3,1%).

Goorsche bossen	eieren	uitgekomen eieren		uitgevlogen jongen		Broedsucces
Soort	#		%	#	%	% (uitgevlogen jongen / gelegd ei)
Koolmees	129	96	74,4	77	80,2	59,7
Pimpelmees	49	44	89,8	39	88,6	79,6
Boomklever	17	11	64,7	11	100,0	64,7
Gekraagde roodstaart	7	7	100,0	7	100,0	100,0
Totaal	202	158	78,2	134	84,8	66,3

Goorsche bossen Soort	Aantal legfels	Gemiddelde legfelgrootte	datum 1e eileg eerste legfel			datum 1e eileg vervolglefsel		
			Vroegste	Gemiddeld	Laatste	Vroegste	Gemiddeld	Laatste
Koolmees	16	8,1	22-apr	29-apr	10-mei	24-mei	31-mei	5-jun
Pimpelmees	5	9,8	25-apr	27-apr	2-mei	30 mei		
Boomklever	2	8,5	23-apr	3-mei	14-mei			
Gekraagde roodstaart	1	7	6-mei					

Koolmees: van de 16 legfels kunnen er vijf aangemerkt worden als vervolglefsel (31,3%) met gemiddeld 6,8 eieren.

Pimpelmees: één van de vijf legfels kan als vervolglefsels worden aangemerkt (20%) deze had acht eieren.

2.9 Achter de Berg (AdB)

Op de locatie "Achter de Berg" bij Bedaf hingen dit jaar 59 kasten. Hiervan bleven er achttien leeg (30,5%). In negentien kasten broedde de Koolmees (32,2%), in tien kasten de Pimpelmees (16,9%), in zeven de Bonte vliegenvanger (11,9%) in twee andere een Boomklever (3,4%) in twee een Gekraagde roodstaart (3,4%) en in één een Boomkruiper (1,7%).

Achter de Berg	eieren	uitgekomen eieren		uitgevlogen jongen		Broedsucces
Soort	#		%	#	%	% (uitgevlogen jongen / gelegd ei)
Koolmees	179	148	82,7	121	81,8	67,6
Pimpelmees	102	81	79,4	78	96,3	76,5
Boomklever	16	16	100,0	16	100,0	100,0
Bonte vliegenvanger	42	30	71,4	30	100,0	71,4
Boomkruiper	6	6	100,0	6	100,0	100,0
Gekraagde roodstaart	13	13	100,0	13	100,0	100,0
Totaal	358	294	82,1	264	89,8	73,7

Achter de Berg Soort	Aantal legsels	Gemiddelde legselgrootte	datum 1e eileg eerste legsel			datum 1e eileg vervolglegsel		
			Vroegste	Gemiddeld	Laatste	Vroegste	Gemiddeld	Laatste
Koolmees	25	7,2	20-apr	26-apr	8-mei	1-jun	3-jun	6-jun
Pimpelmees	10	10,2	18-apr	23-apr	15-mei			
Boomklever	2	8,0	21-apr	22-apr	23-apr			
Bonte vliegenvanger	7	6,0	1-mei	7-mei	15-mei			
Boomkruiper	1	6	7-jun					
Gekraagde roodstaart	2	6,5	29-apr	3-mei	8-mei			

Koolmees: zeven van de 25 nesten kunnen als vervolglegsels worden aangemerkt (28,0%) met gemiddeld 5,4 eieren.

2.10 Velp

Bij haar huis in Velp en in het bos vlakbij heeft Els dit jaar in het totaal 56 kasten hangen. Hiervan bleven er 26 leeg (46,4%). In 21 kasten broedde de Koolmees (37,5%), in vijf kasten de Pimpelmees (8,9%), in één een Bonte vliegenvanger (1,8%), in één een Boomklever (1,8%), in één een Grauwe vliegenvanger (1,8%) en in één de Roodborst (1,8%).

De broedresultaten van de verschillende soorten in Velp zijn in de volgende tabellen samengevat:

Velp	eieren	uitgekomen eieren		uitgevlogen jongen		Broedsucces
Soort	#		%	#	%	% (uitgevlogen jongen / gelegd ei)
Koolmees	167	142	85,0	124	87,3	74,3
Pimpelmees	36	33	91,7	21	63,6	58,3
Bonte vliegenvanger	7	7	100,0	7	100,0	100,0
Boomklever	8	8	100,0	6	75,0	75,0
Grauwe vliegenvanger	5	5	100,0	5	100,0	100,0
Roodborst	7	6	85,7	0	0,0	0,0
Totaal	230	201	87,4	163	81,1	70,9

Velp Soort	Aantal legsels	Gemiddelde legselgrootte	datum 1e eileg eerste legsel			datum 1e eileg vervolglegsel		
			Vroegste	Gemiddeld	Laatste	Vroegste	Gemiddeld	Laatste
Koolmees	22	7,6	20-apr	29-apr	8-mei	26-mei	30-mei	8-jun
Pimpelmees	5	7,2	22-apr	29-apr	6-mei			
Bonte vliegenvanger	1	7	7-mei					
Boomklever	1	8	23- apr					
Grauwe vliegenvanger	1	5	8-jun					
Roodborst	1	7	8-mei					

Koolmees: drie van de 22 legsels kunnen als vervolglegsel worden aangemerkt (13,6%) met 6, 7 en 8 eieren.

2.11 Thuiswerkers (TW)

Ria de Vent

Bij de woning van Ria de Vent op het Mun bij Schaijk hangen 22 nestkasten, daarvan waren er 14 onbezet, vijf met een Koolmees (22,7%) en drie een Pimpelmees (13,6%).

De broedresultaten van de verschillende kasten op het Mun bij Schaijk zijn in de volgende tabellen samengevat:

Ria	eieren	uitgekomen eieren		uitgevlogen jongen		Broedsucces
Soort	#		%	#	%	% (uitgevlogen jongen / gelegd ei)
Koolmees	41	32	78,0	26	81,3	63,4
Pimpelmees	27	22	81,5	4	18,2	14,8
Totaal	68	54	79,4	30	55,6	44,1

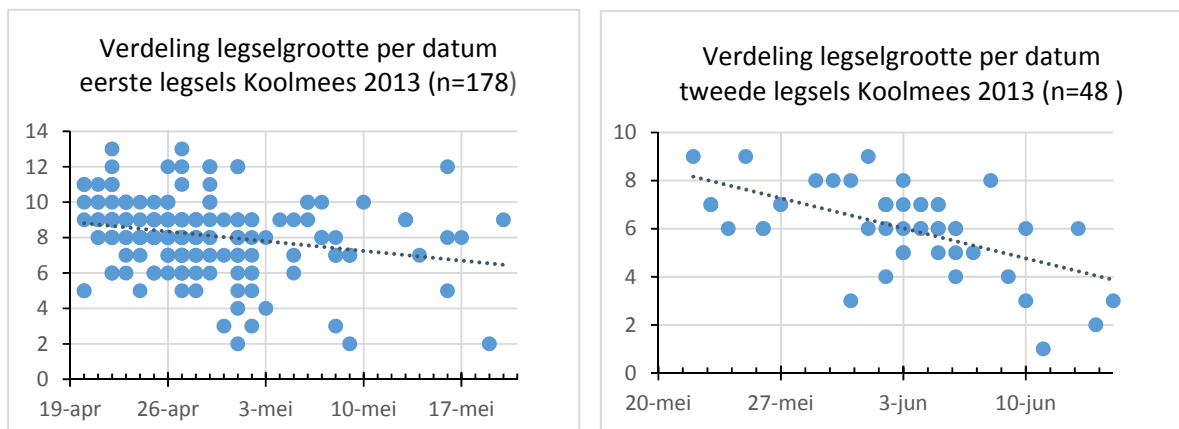
Ria Soort	Aantal legsels	Gemiddelde legselgrootte	datum 1e eileg eerste legsel			datum 1e eileg vervolglegsel		
			Vroegste	Gemiddeld	Laatste	Vroegste	Gemiddeld	Laatste
Koolmees	5	6,8	26-apr	2-mei	16-mei			
Pimpelmees	3	9,0	25-apr	28-apr	2-mei			

3 Resultaten per soort

3.1 Koolmees

In het totaal waren er 225 legsels van de Koolmees waarvan 49 vervollegsels (21,8%). Net als vorig jaar is elk legsel dat één maand na de allereerste eileg van die soort gelegd is als vervollegsels aangerekend. Het hoeft dus niet noodzakelijkerwijs in dezelfde kast als het eerste legsel gelegd te zijn. Dit jaar was de allereerste eileg van de Koolmees op 20 april 2013, alle nesten met een eerste eileg vanaf 20 mei zijn dus als vervollegsels aangerekend. Let op! dit is dus over alle legsels, dat kan dus anders zijn dan voor de afzonderlijke gebieden zoals hierboven beschreven.

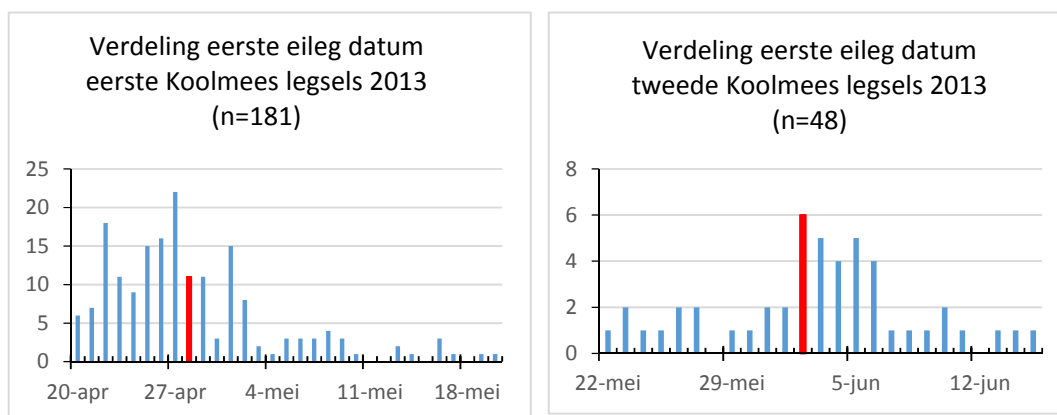
Het broedsucces van de Koolmees is te zien in tabel 1. In het totaal (eerste- en vervollegsels) werden er 1734 eieren gelegd en kwamen er 1366 jongen uit (78,8%). Uiteindelijk vlogen er 1208 jongen uit (88,4%) wat een totaal broedsucces (uitgevlogen jongen / gelegd ei) van 69,7% oplevert. Dit broedsucces was hoger voor de eerste legsels (1103 / 1441= 76,5%) dan voor de vervollegsels (105 / 293 = 35,8%).

De gemiddelde legselgrootte van alle eerste legsels samen is 8,2 eieren (1441/176; standaard deviatie 2,0) en was niet constant over de groepen: 9,0 (OW), 8,7 (OO), 8,2 (DoGo), 8,1 (HH), 7,8 (Sch, AdB en MS), 7,7 (Velp) en 6,8 (GB en Ria). De gemiddelde legselgrootte van alle vervollegsels samen is 6,0 eieren (293/49; standaard deviatie 1,8) en was niet constant over de groepen: 7,0 (Velp en AdB), 6,8 (GB en OO), 6,5 (Sch), 6,3 (HH) 6,0 (DoGo) 5,3 (MS) en 4,7 (OW). Bij Ria waren geen vervollegsels.

De gemiddelde datum waarop het eerste ei van de eerste legsels werd gelegd is redelijk constant over de gebieden: 26 april (HH, AdB), 27 april (OO) DoGo), 28 april (MS, OW), 29 april (Velp, Sck, GB) en 2 mei (Ria). Dit levert in het totaal een gemiddelde eerste eileg van 28 april op ($\pm 6,2$ dgn standaard deviatie) met op 20

april het aller-vroegste van het seizoen en op 20 mei de laatste eerste eilegdatum

van de eerste legfels.

De gemiddelde datum waarop het eerste ei van de 49 vervolglegels is 2 juni ($\pm 5,6$ dgn standaard deviatie) met op 22 mei 2013 het eerste vervolglegsei en op 15 juni 2013 de laatste eerste eileg datum van het vervolglegels.

Tabel 1: Overzicht gegevens Koolmees

Totalen Koolmees	HH	OW	OO	MG	Sch	MS	DoGo	GB	AdB	Velp	TW	Totaal
Totaal # nestkasten	86	52	65		51	76	53	32	59	56	22	552
# nestkasten bezet	29	27	21		20	27	15	12	19	21	6	197
% nestkasten bezet	33,7	51,9	32,3		39,2	35,5	28,3	37,5	32,2	37,5	27,3	35,7
# legfels	33	33	23		21	31	16	16	25	22	5	225
# eieren gelegd	243	271	192		162	226	124	129	179	167	41	1734
# eieren uitgekomen	172	232	177		101	167	99	96	148	142	32	1366
% eieren uitgekomen	70,8	85,6	92,2		62,3	73,9	79,8	74,4	82,7	85,0	78,0	78,8
# jongen uitgevlogen	123	216	171		93	158	99	77	121	124	26	1208
% jongen uitgevlogen	71,5	93,1	96,6		92,1	94,6	100	80,2	81,8	87,3	81,3	88,4
% broedsucces (uitgevlogen jongen / gelegd ei)	50,6	79,7	89,1		57,4	69,9	79,8	59,7	67,6	74,3	63,4	69,7
# vervolg broedsel	13	6	4		2	6	3	5	7	3	0	49
% vervolgbroedsel	39,4	18,2	17,4		9,5	19,4	18,8	31,3	28,0	13,6	0	21,8

Let op! In de tabellen is het aantal eieren en jongen over het eerste en (eventuele) vervolglegsei opgeteld.

3.2 Pimpelmees

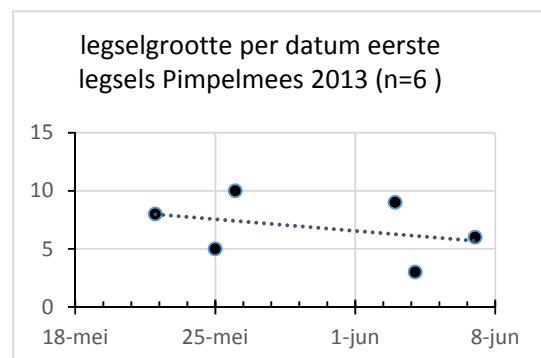
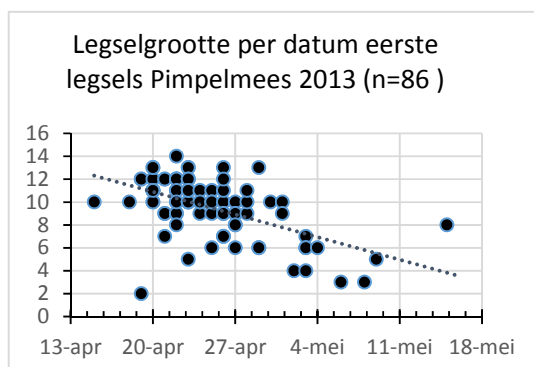
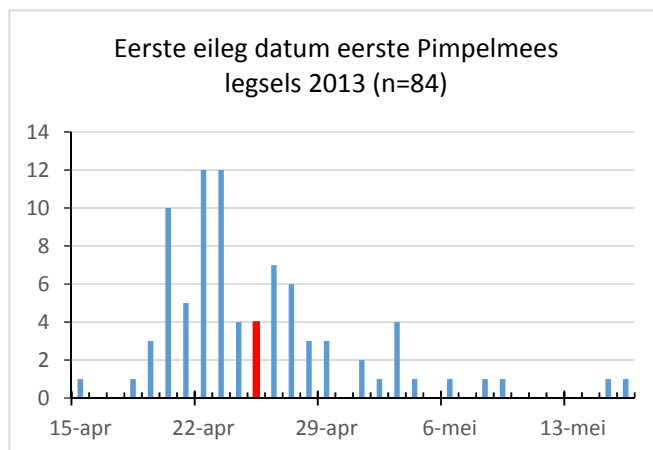
In het totaal waren er 92 legfels van de Pimpelmees waarvan zes vervolglegels (6,5%). Net als vorig jaar is elk legsel dat één maand na de allereerste eileg van die soort gelegd is als vervolglegsei aangerekend. Het hoeft dus niet noodzakelijkerwijs

in dezelfde kast als het eerste legsel gelegd te zijn. Dit jaar was de allereerste eileg van de Pimpelmees op 15 april 2013, alle nesten met een eerste eileg vanaf 15 mei zijn dus als vervolglegsel aangerekend.

Het broedsucces van de Pimpelmees is te zien in tabel 2. In het totaal werden er 887 eieren gelegd en kwamen er 767 jongen uit (86,5%). Uiteindelijk vlogen er 679 jongen uit (88,5%) wat een totaal broedsucces (uitgevlogen jongen/ gelegd ei) van 76,6% oplevert. Het broedsucces voor de eerste legfels was $(619 / 799 = 76,6\%)$ was hoger dan voor de vervolglegsels $(21 / 49 = 40,9\%)$.

De gemiddelde legselgrootte van de eerste legfels is 9,7 eieren (738/86) en was ook hier niet constant over de groepen: 10,8 (OW), 10,3 (GB), 10,2 (AdB), 10,1 (OO), 9,9 (HH), 9,4 (DoGo), 9,0 (Ria), 8,6 (Sch), 7,8 (MS) en 7,7 (Velp).

De gemiddelde legselgrootte van de vervolglegsels is 8,2 eieren (49/6) en was ook hier niet constant over de groepen: 9 (OW), 8 (GB), 6,5 (MS, HH) en 6 (Sck).

De gemiddelde datum waarop het eerste Pimpelmees ei werd gelegd is niet constant: 22 april (HH); 23 april (Sch, DoGo, AdB); 24 april (OW); 25 april (OO), 27 april (GB), 28 april (MS, Ria) en 29 april (Velp). Dit levert in het totaal een gemiddelde eerste eileg van 25 april ($\pm 5,1$ dgn standaard deviatie) op, met op 15 april de aller-vroegste van het seizoen en op 16 mei de laatste eerste eileg.

Tabel 2: Overzicht gegevens Pimpelmees

Totalen Pimpelmees	HH	OW	OO	MG	Sch	MS	DoGo	GB	AdB	Velp	Ria	Totaal
Totaal # nestkasten	86	52	65		51	76	53	32	59	56	22	552
# nestkasten bezet	10	15	19		5	13	5	4	10	5	3	89
% nestkasten bezet	11,6	28,8	29,2		9,8	17,1	9,4	12,5	16,9	8,9	13,6	16,1
# legsels	11	16	19		6	12	5	5	10	5	3	92
# eieren gelegd	102	171	213		49	91	47	49	102	36	27	887
# eieren uitgekomen	80	149	199		35	77	47	44	81	33	22	767
% eieren uitgekomen	78,4	87,1	93,4		71,4	84,6	100	89,8	79,4	91,7	81,5	86,5
# jongen uitgevlogen	65	146	190		24	65	47	39	78	21	4	679
% jongen uitgevlogen	81,3	98,0	95,5		68,6	84,4	100	88,6	96,3	63,6	18,2	88,5
% broedsucces (uitgevlogen jongen / gelegd ei)	63,7	85,4	89,2		49,0	71,4	100	79,6	76,5	58,3	14,8	76,6
# vervolg broedsel	2	1	0		0	2	0	1	0	0	0	6
% vervolgbroedsel	18,2	6,3	0		0	16,7	0	20,0	0	0	0	6,5

De gemiddelde datum waarop het eerste ei van de elf vervolglegsels werd gelegd is 31 mei ($\pm 6,2$ dgn standaard deviatie) met op 22 mei de eerste eileg van het eerste vervolglegsel en op 7 juni de laatste eerste eileg.

3.3 Bonte vliegenvanger

Dit jaar heeft de Bonte vliegenvanger in zeven gebieden gebroed. Het aantal legsels was 61 ten opzichte van 58 vorig jaar en dit is opmerkelijk omdat er langs de Grensweg, waar normaliter 20-25 legsels te vinden zijn, dit jaar geen nestkasten hingen. Onder deze 61 legsels waren twee vervolglegsels (3,3%).

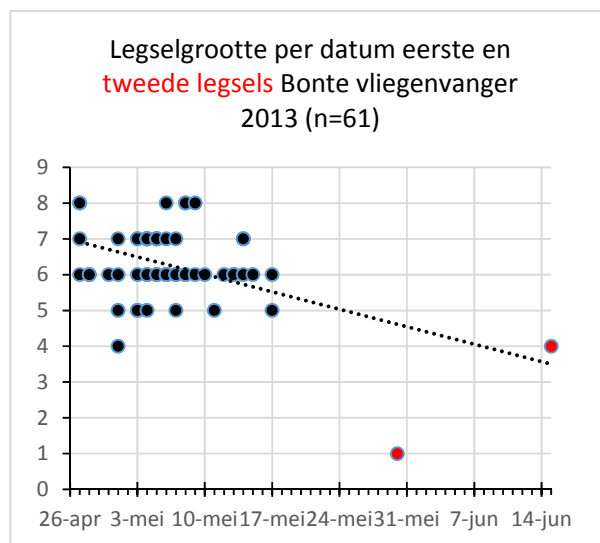
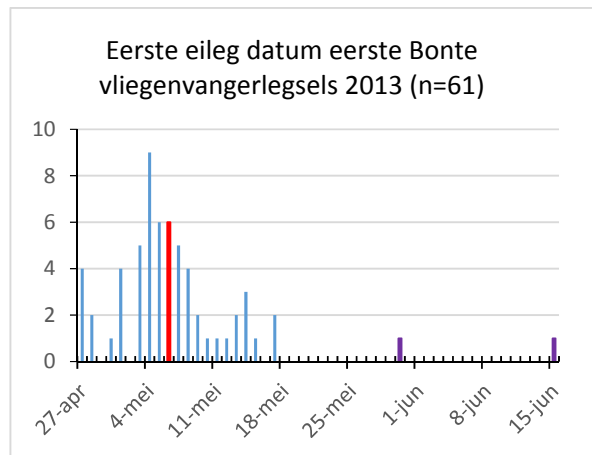
Het broedsucces van de Bonte vliegenvanger is te zien in tabel 3.

Tabel 3: Overzicht gegevens Bonte vliegenvanger

Totalen Bonte vliegenvanger	HH	OW	OO	MG	Sch	MS	DoGo	AdB	Velp	Totaal
Totaal # nestkasten	86	52	65		51	76	53	32	59	552*
# nestkasten bezet	12	3	8		5	17	8	0	7	61
% nestkasten bezet	14,0	5,8	12,3		9,8	22,4	15,1	0	11,9	11,1
# legsels	12	3	8		5	17	8	0	7	61
# eieren gelegd	76	20	51		30	104	50		42	380
# eieren uitgekomen	68	20	48		18	93	45		30	329
% eieren uitgekomen	89,5	100	94,1		60,0	89,4	90,0		71,4	86,6
# jongen uitgevlogen	68	20	48		18	90	45		30	326
% jongen uitgevlogen	100	100	100		100	96,8	100		100	99,1
% broedsucces (uitgevlogen jongen / gelegd ei)	89,5	100	94,1		60,0	86,5	90,0		71,4	85,8
# vervolg broedsel	1	0	0		1	0	0	0	0	2
% vervolgbroedsel	8,3	0	0		20	0	0		0	3,3

* Totaal aantal nestkasten is inclusief de nesten uit de gebieden zonder Bonte Vliegenvangers

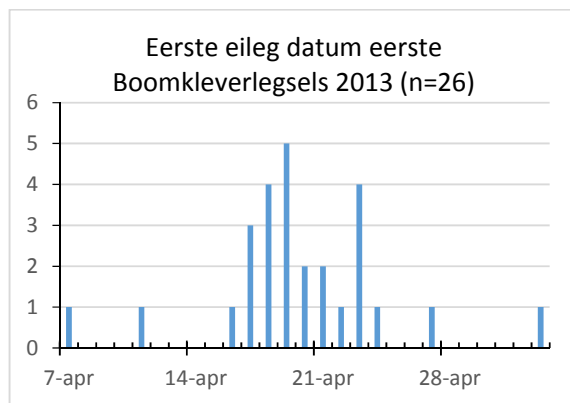
In het totaal werden er 380 eieren gelegd en kwamen er 329 jongen uit (86,6%). Uiteindelijk vlogen er ook 326 jongen uit (99,1%) wat een totaal broedsucces (% uitgevlogen jongen / gelegd ei) van 85,8% oplevert.

De gemiddelde legselgrootte is 6,2 (380/61) eieren en was redelijk constant over de groepen: 6,7 (OW); 6,4 (OO); 6,3 (HH, DoGo); 6,1 (MS) en 6,0 (AdB en Sck).

De gemiddelde datum waarop het eerste ei werd gelegd van de eerste legsels was redelijk constant over de gebieden: 03 mei (OO); 04 mei (OW, DoGo en MS); 07 mei (AdB, Sck) en 8 mei (HH), wat in het totaal een gemiddelde eerste eileg van 5 mei ($\pm 4,9$ dgn standaard deviatie) oplevert, met op 27 april de allervroegste van het seizoen en op 17 mei de laatste eerste eileg. Het eerste ei van de twee vervollegsels werd op 30 mei en 17 juni gelegd.

De gemiddelde datum waarop het eerste ei werd gelegd is 19 april, maar was niet constant over alle gebieden: 17 april (HH), 18 april (DoGo); 19 april (OO); 22 april (AdB, OW); 23 april (Velp) en 25 april (Sck) met op 7 april de allervroegste van het seizoen en op 3 mei april de laatste eerste eileg. Op 14 mei werd het eerste ei gelegd van het enige vervolglegsel (6 eieren).

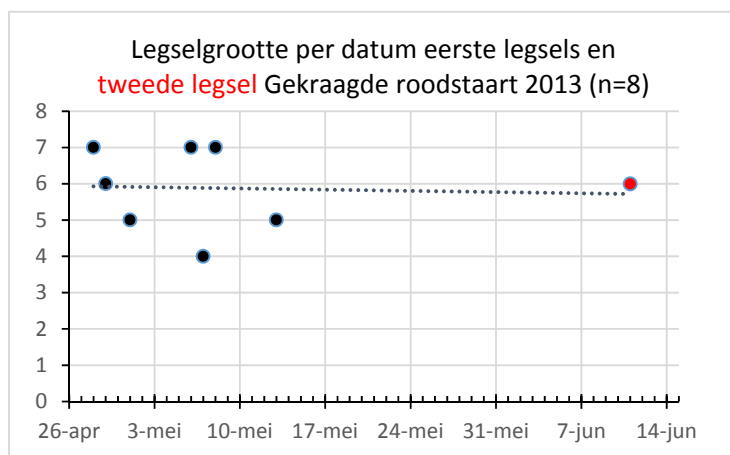

3.5 Gekraagde roodstaart

Deze soort broedde dit jaar in vijf gebieden, twee meer dan vorig jaar. In het totaal waren er acht legsels van de Gekraagde roodstaart waarvan één vervolglegsel. Het broedsucces van de Gekraagde roodstaart is te zien in tabel 6. In het totaal werden er 47 eieren gelegd en kwamen er 26 jongen uit (55,3%), die ook allemaal uitvlogen (100%), wat een totaal broedsucces (uitgevlogen jongen / gelegd ei) van 55,3% oplevert.

De gemiddelde legselgrootte was 5,9 eieren voor de eerste legsels en was niet constant over de groepen: 7 (GB), 6,5 (AdB), 6,3 (MS) en 5 (Sck). Het enige vervolglegsel had zes eieren (HH), het eerste ei hiervan werd gelegd op 11 juni 2013.

De gemiddelde datum waarop het eerste ei van de eerste legsels werd gelegd is 4 mei, met op 28 april de allervroegste van het seizoen en op 13 mei de laatste eerste eileg.

Tabel 6: Overzicht gegevens Gekraagde roodstaart

Totalen Gekraagde roodstaart	AdB	MS	HH	SCK	GB	Totaal
Totaal # nestkasten	59	76	86	51	32	552*
# nestkasten bezet	2	3	1	1	1	6
% nestkasten bezet	3,4	3,9	1,2	2,0	3,1	1,1
# legsels	2	3	1	1	1	8
# eieren gelegd	13	16	6	5	7	47
# eieren uitgekomen	13	0	6	0	7	26
% eieren uitgekomen	100	0	100	0	100	55,3
# jongen uitgevlogen	13	0	6	0	7	26
% jongen uitgevlogen	100		100		100	100
% broedsucces (uitgevlogen jongen / gelegd ei)	100	0	100	0	100	55,3
# vervolg broedsel	0	0	1	0	0	1
% vervolg broedsel	0	0	100	0	0	12,5

* Totaal aantal nestkasten is inclusief de nesten uit de gebieden zonder Gekraagde Roodstaart

3.6 Andere soorten

Net als vorig jaar is ervoor gekozen om de Zwarte mees niet uitgebreid te behandelen omdat deze slechts nog in twee nestkasten gebroed heeft. Hierboven zijn dan ook alleen de soorten weergegeven die in meerdere gebieden broeden. Ook de Grote bonte specht (OO) heeft slechts in één gebied gebroed en worden niet verder behandeld net als de soorten dan hierboven. Vaak zijn de aantallen van deze soorten te klein om er iets zinnigs over te zeggen. Voor de karakteristieken van deze soorten wordt daarom verwezen naar de tabellen van de gebieden zelf.

4 Vergelijking met voorgaande jaren

Zoals eerder aangegeven zijn er, helaas, heel veel oude gegevens verloren gegaan, mede doordat er een aantal jaar geen werkgroepcoördinator is geweest. Met het beschikbaar komen van het archief van "het Bruujsel" op het Internet zijn er wat meer oude gegevens beschikbaar gekomen over de jaren 1983 tot 1999 maar in sommige jaren is het totaal aantal nesten laag. Pas vanaf 2003 zijn gedetailleerde gegevens bewaard gebleven. Bij de onderstaande vergelijking moet men er dus wel steeds rekening mee houden dat de vergelijkingen met 1983-1999 gebaseerd zijn op kleine aantallen (met dus grote spreiding op de getallen) en dat die soms slechts uit één gebied (Odiliapeelse bossen) komen dat misschien niet altijd met bijvoorbeeld de deelgebieden in de regio Uden te vergelijken is. Daarom is een goede vergelijking met andere deelgebieden soms niet altijd goed mogelijk.

4.1 Algemene indruk broedseizoen

In tabel 7 staan per soort de belangrijkste gegevens van 2013.

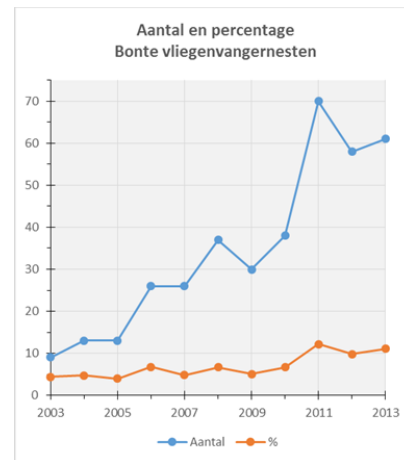
Tabel 7: Kengetallen per soort broedseizoen 2013

Totalen 2013	Kool-meess	Pimpel-meess	Bonte vliegen vanger	Gekraagde Roodstaart	Boom-kleever	Overige	Totaal
# nestkasten	552						
# nestkasten bezet	196	89	61	6	28	13	393
% nestkasten bezet	35,5	16,1	11,1	1,1	5,1	2,4	71,2
# legels	225	92	61	8	27	13	426
# eieren	1734	887	380	47	208	58	3314
# eieren uitgekomen	1366	767	329	26	162	43	2693
% eieren uitgekomen	78,8	86,5	86,6	55,3	77,9	74,1	81,3
# jongen uitgevlogen	1208	679	326	26	151	34	2424
% jongen uitgevlogen	88,4	88,5	99,1	100	93,2	79,1	90,0
% broedsucces (uitgevlogen jongen / gelegd ei)	69,7	76,6	85,8	55,3	72,6	58,6	73,1
Legselgrootte	8,2	9,7	6,2	5,9	7,7		
Gem. Datum 1e eileg	11-apr	9-apr	5-mei	4-mei	19-apr		
# vervolg broedsel	49	6	2	1	1	nvt	59
% vervolglegsel	21,8	6,5	3,3	12,5	3,7	nvt	

Het totaal aantal gecontroleerde nestkasten daalde in 2013 met 7% van 593 naar 552 omdat het gebied aan de Grensweg niet bezet was. Het bezettingspercentage van de kasten was met 71,2% erg laag in vergelijking met voorgaande jaren. Het relatief hoge aantal vervolglegels (ongeveer gelijk aan vorig jaar) zorgde toch voor een hoog aantal gecontroleerde legels.

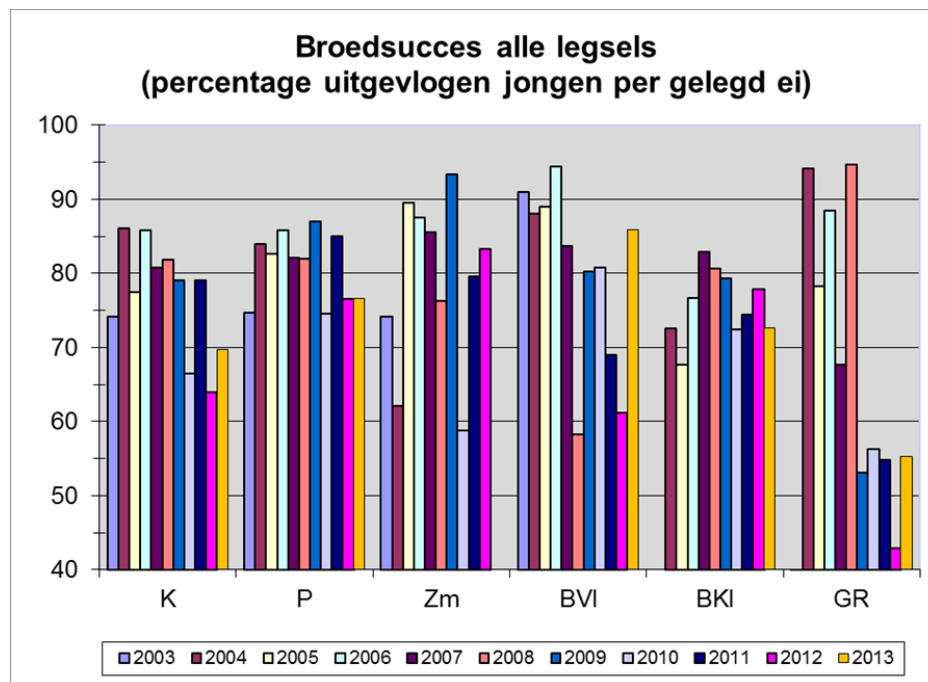
Voor de Bonte Vliegenvanger nam, ten opzichte van vorig jaar, het aantal legels weer iets toe van 58 naar 61 en dat is opmerkelijk want het gebied aan den

Grensweg waar normaliter een derde van alle bonte vliegenvanger legsels vandaan komen was dit jaar niet bezet. In het daarnaast gelegen gebied van het Slingepad verdubbelde evenwel het aantal legsels van acht naar zeventien. Ook het percentage bonte vliegenvangers ten opzichte van alle andere soorten steeg weer.

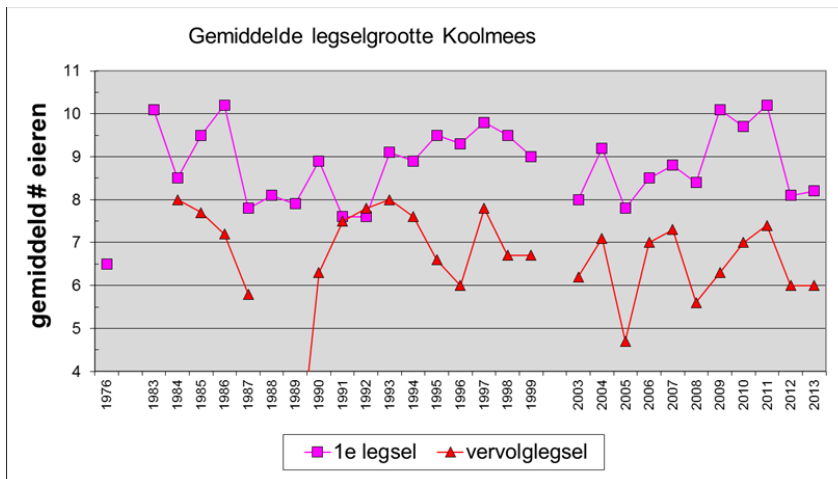
4.2 Broedsucces (uitgevlogen jongen/gelegd ei)

Voor de Koolmees (69,7%), de Pimpelmees (76,6%) en de Gekraagde roodstaart (55,3%!) was het broedsucces dit jaar laag tot erg laag (zie staafdiagram hieronder) hoewel nog wel iets hoger dan vorig jaar. Voor de en de Boomklever (72,6%) was het een gemiddeld jaar en eigenlijk sprong alleen de Bonte vliegenvanger er nog een beetje bovenuit met een hooggemiddeld broedsucces (85,2%). Van de Zwarte mees is eigenlijk niks te zeggen, met twee legsels uit 2 nestkasten houdt deze soort nog net zijn hoofd boven water maar zal naar verwachting de volgende jaren helemaal niet meer in onze nestkasten broeden!

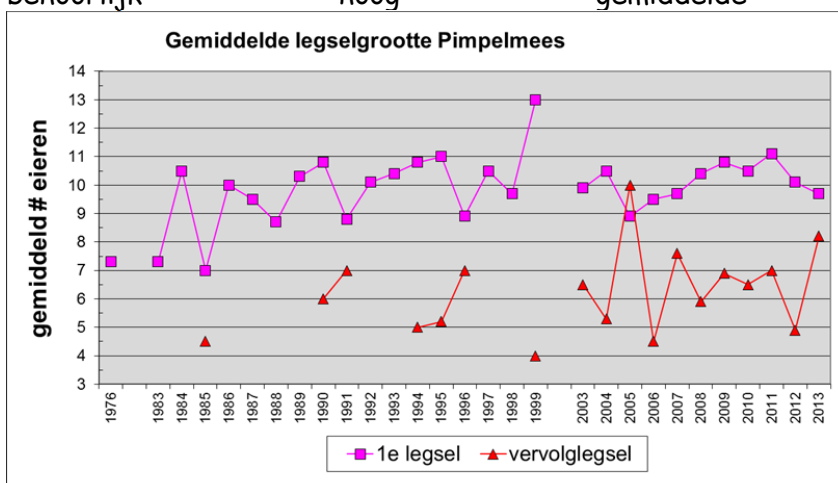
4.3 Legselgrootte

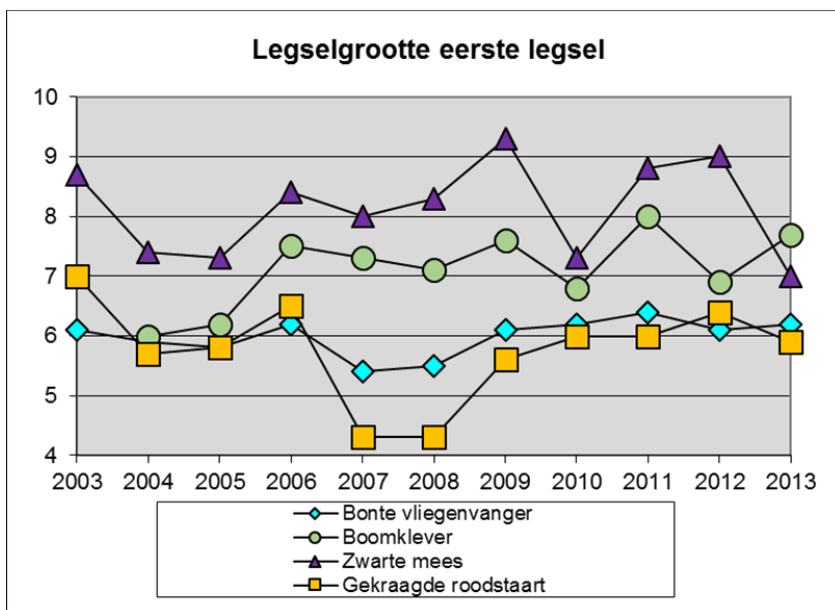
In de grafiek hieronder wordt een overzicht gegeven van de gemiddelde legselgroottes van het eerste legsel en het vervolglegsel van de Koolmees (de soort waar de meeste gegevens over zijn). De legselgrootte van het eerste legsel was met 8,2 eieren veel kleiner dan de laatste jaren. Ook de vervolglegels met een gemiddelde legselgrootte van 6,0 eieren waren aan de kleine kant.

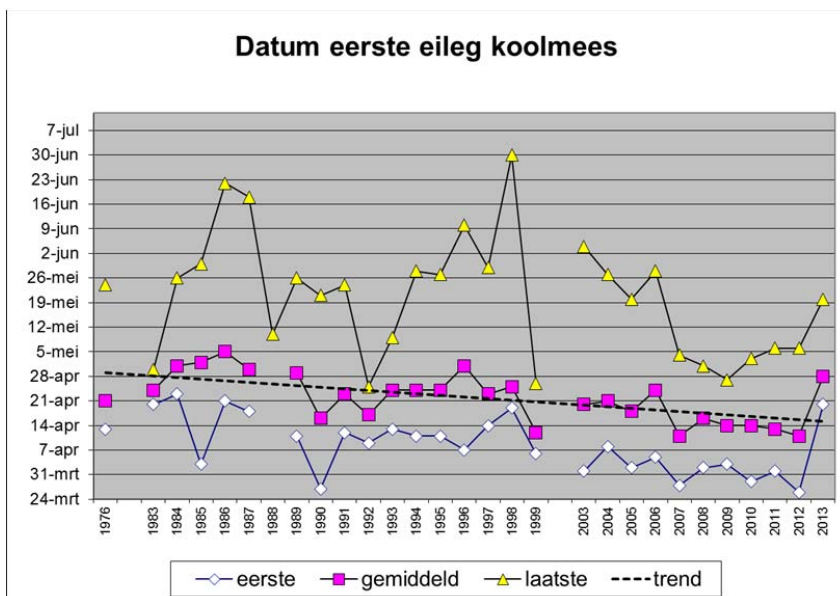
Voor de Pimpelmees was het eerste legsel dit jaar, met 9,7 eieren, van gemiddelde grootte. De vervolglegels waren met gemiddeld 8,2 eieren, daarentegen, zeer groot!

Voor de Zwarte mees (één nest met 7 eieren) was het aantal eieren laag en de voor de Gekraagde roodstaart (5,9 eieren, acht legsels) was de legselgrootte gemiddeld maar het betreft hier een zeer klein aantal legsels dus erg goede uitspraken kunnen er niet gedaan worden! Twee soorten met meer legsels, de Bonte vliegenvanger en de Boomklever hadden met gemiddeld 6,2 en 7,7 eieren, respectievelijk een behoorlijk hoog gemiddelde legselgrootte.

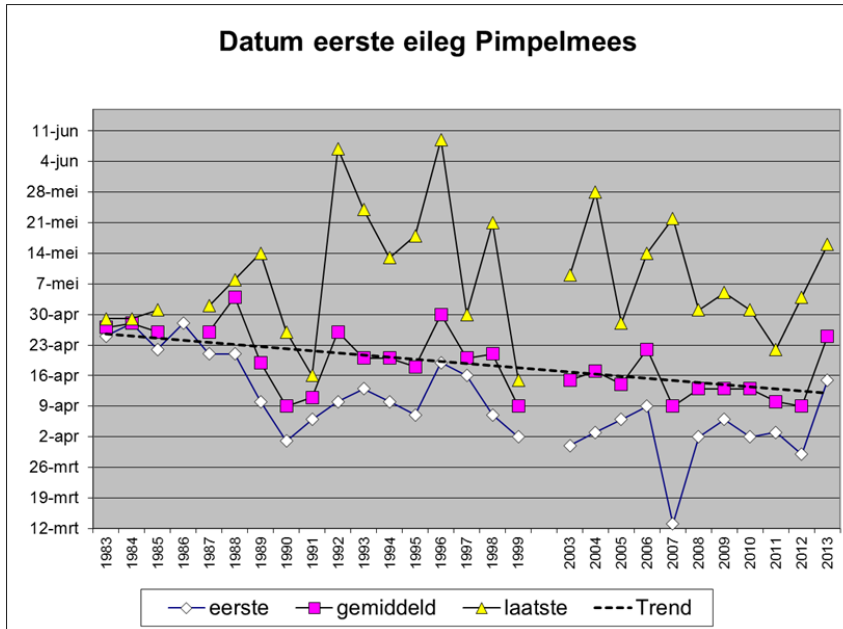

4.4 Gemiddelde datum 1e eileg

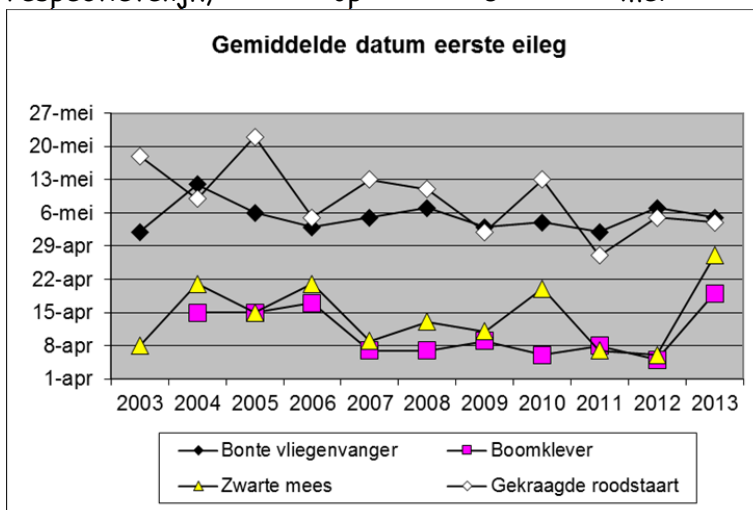

Door het koude voorjaar van 2013 kwam de eileg pas heel laat op gang zeker in vergelijking met 2012 waar van sommige soorten in maart al een kwart van de legfels eieren had. Voor zowel de Koolmees als de Pimpelmees waren de gemiddelde datums van de eerste eileg in het voorjaar van 2013 dan ook respectievelijk 17 en 16 dagen later dan vorig jaar: op 28 april en 25 april. De allererste eileg voor de Koolmees vond plaats op 20 april 25 dagen later dan het absolute vroegte record

van vorig jaar: 26 maart. Die van de pimpelmees op 15 april was 17 dagen later dan vorig jaar (29 maart 2012).

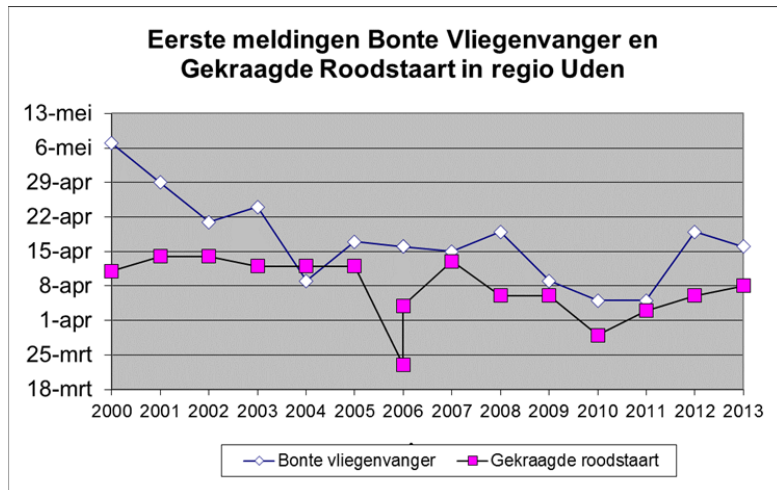

Ook de andere soorten die hier overwinteren (Boomklever en Zwarte mees) begonnen veel later dit in tegenstelling tot de Afrikagangers die op de normale tijd begonnen. De gemiddelde legdatum voor de Boomklever op 19 april, 14 dagen later dan het vroegterecord van 5 april 2012, het allereerste ei van deze soort werd op 7 april gelegd. Het enige eerste legsel van de Zwarte mees begon zijn eileg op 27 april, zo laat is het nog nooit geweest. De Bonte vliegenvanger en de Gekraagde roodstaart lijken geen last gehad te hebben van het koude start van het voorjaar zij begonnen op een voor hen normale tijd: gemiddelde eerste eilegdatum, respectievelijk, op 5 mei en 4 mei.

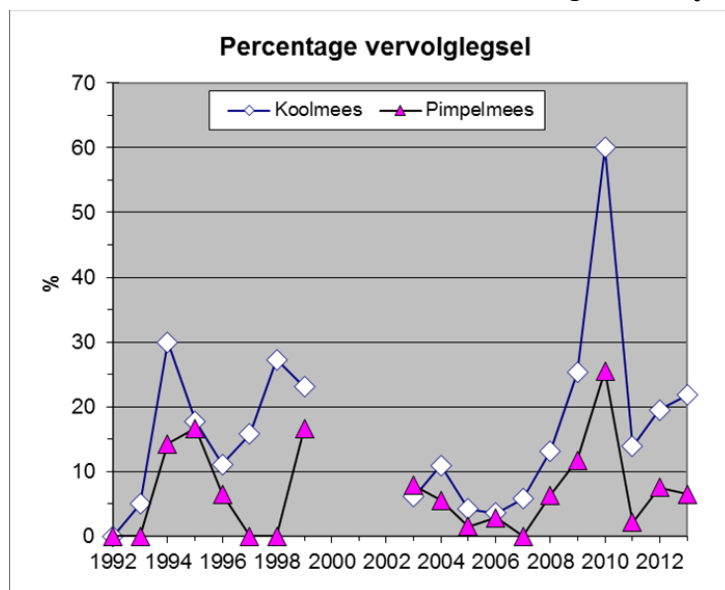
Aankomst Afrikagangers

Dit jaar werden in het werkgebied van Vogelwacht Uden de Afrikagangers wat later voor het eerst gemeld dan in voorgaande jaren. Voor de eerste Bonte vliegenvanger was dat op 16 april. De eerste Gekraagde Roodstaart van de regio werd op 8 april gezien in de Maashorst, een mooie gemiddelde datum over de laatste jaren.

4.5 Percentage vervollegsels

Omdat we zelf geen ringonderzoek doen en dus niet weten wie de ouders precies zijn, moeten de tweede legsels eigenlijk vervollegsels genoemd worden. Daarbij zitten ook nesten van paren die in de eerste plaats een nest verlieten of verloren en weer opnieuw beginnen. Tot vervollegsels worden ook die legsels gerekend waarvan de eerste eileg plaatsvindt een maand nadat de eersten van die soort begonnen zijn. De vroegste Koolmees begon dit jaar op 20 april met de eileg, de Pimpelmees op 15 april. Alle legsels na respectievelijk, 20 en 15 mei 2013, kunnen dus vervollegsels genoemd worden. Voor de Koolmees zijn dit 49 legsels (21,8%) en dat is hooggemiddeld. Voor de Pimpelmees zijn dit zes legsels (6,5%) en dat is een gemiddeld percentage over de laatste tien jaar.

5 Opmerkelijke zaken

5.1 Spechtenlegsels Odiliapeel Oost in de belangstelling

Lambert, Hermien en Harry zijn in hun gebied in Odiliapeel Oost met iets unieks bezig.

Nadat Grote bonte spechten in de bossen van Odiliapeel in 2005 en 2006 nestkasten van Koolmezen gekraakt hadden en zelf succesvolle legsels produceerden, hebben ze sinds 2007 speciale nestkasten opgehangen voor de grote bonte specht. Dit zijn kunstmatig uitgeholde berkenstammen van 35 tot 50 centimeter diepte, een binnenmaat van 12 bij 12 centimeter en een Trespa® deksel. Deze nestkasten zijn via het deksel goed te controleren. Al meteen in het eerste jaar werden deze kasten bezet en waren succesvol. Door de jaren heen zijn er steeds meer kasten bezet geraakt.

Vorig jaar werd hun expertise gevraagd door iemand van Vogelbescherming Nederland die wilde weten of zij ook Grote bonte spechten in een nestkast konden filmen voor [www. Beleefdelente.nl](http://www.Beleefdelente.nl). Dit jaar heeft het drietal voor Vivara Natuurbeschermingsproducten een commercieel gemaakte spechtenkast uitgetest. Voor het kunstmatig uithollen van berkenstammen is speciaal gereedschap en veel geduld nodig, als de berkenstammen van de juiste diameter al te krijgen zijn. Hierdoor hangen maar zeer weinig van deze nestkasten in Nederland. Het is dan ook een verheugende ontwikkeling dat dit jaar grote bonte spechten succesvol hebben gebroed in commerciële nestkasten van [Vivara](http://www.vivara.nl) Natuurbeschermingsproducten. In een proefopstelling in Odiliapeel werd een dergelijke kast op 27 maart 2013, al laat in het seizoen, opgehangen en meteen in gebruik genomen door een paartje grote bonte spechten. Deze waren op 19 april klaar met het verder uithakken van de nestholte, waarbij het haksel afkomstig van de wanden als nestmateriaal gebruikt werd (zie foto).

Figuur 1: Grote bonte spechtenlegsel met zes eieren (Foto Lambert Verkuijlen)

Het eerste van de zes eieren werd op 27 april gelegd en in de loop van de tijd verdween één ei, wat heel gebruikelijk blijkt te zijn bij deze spechten. Van de vier jongen die uit kwamen is er één doodgegaan, de andere drie zijn uitgevlogen.

Figuur 2: vier Grote bonte spechtenjongen in een nestkast (foto Lambert Verkuijlen)

Deze resultaten laten zien dat de commerciële nestkast goed voldoet en dat daarmee het onderzoek naar de broedbiologie van de grote bonte specht binnen handbereik komt van veel meer nestkastonderzoeker.

Over dit fantastische resultaat

is op 13 september 2013 een Natuurbericht verschenen:

<http://www.natuurbericht.nl/?id=11391>

6 Dankwoord

Mijn dank gaat uit naar de leden van de werkgroep (zie hieronder), zonder wie al deze mooie resultaten niet gerapporteerd zouden kunnen worden.

Gebied	Controleurs	Gebied	Controleurs
Achter de Berg (AdB)	Theo en Mia van der Cruuijsen Jeanne en Henk Heesakkers	Velp	Els Loeffen
Goorsche Bossen (GB)	Arnold van Lieshout Luud Joosten Lammy van Diepenbeek	Maashorst Slingepad (MS)	Folkert Nijboer Theo van de Velden
Odiliapeel West (OW)	Jan Nijhof Johan van Roosmalen Huub Willems	Maashorst Grensweg (MG)	Niet bezet
Odiliapeel Oost (OO)	Harry Cornelissen Hermien en Lambert Verkuijlen	Maashorst Hengstheuvel (HH)	Sjaak Celen Leo Ballering Willie Bergmans
Doelenweg-Golfterrein (DoGo)	Dorien en Theo Versteegden Wim Abels	Maashorst Schaijk (Sch)	Conny Koenen Leo Ballering

Leo Ballering
September 2013